

THE HISTORY OF "WISE WORDS" IN LINGUISTICS

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10076092>

Yusufjonova Shakhlo Mukhtorovna

*Fergana State University, Faculty of Foreign Languages
German and French language department, German language teacher
e-mail: usufzonovasahlo@gmail.com*

ABSTRACT

This article is based on the description of phraseological units in translation within the framework of national and cultural characteristics, problems of their translation in dictionaries.

Key words

national feature, cultural feature, phrase, lexeme, morpheme, syntactic connection, linguistic unit.

ТИЛШУНОСЛИКДА “ҲИКМАТЛИ СЎЗЛАР” ТАРИХИ

Юсуфжонова Шахло Мухторовна

*Фаргона давлат университети, Чет тиллар факультети
“Немис ва француз тиллари” кафедраси, немис тили ўқитувчиси
e-mail: usufzonovasahlo@gmail.com*

АНОТАЦИЯ

Ушбу мақола таржимада миллий ва маданий хусусиятлар доирасида фразеологик бирликларнинг тавсифланиши, уларнинг луғатларда таржима қилиш муаммолари масалаларига асосланган.

таянч сўзлар

миллий хусусият, маданий хусусият, фраза, лексема, морфема, синтактик боғланиш, лисоний бирлик.

Тилшунослик фанида “ҳикматли сўзлар” номи билан таниш бўлган авлоддан авлодга ўтиб келаётган яратилишига кўра ўз тарихига эга бўлган турғун сўз бирикмалари таржимаси ўзига хос мураккабликлар билан ажралиб туради. Бир томондан, улар фраземалр каби турғун шакл ва турғун кўчма маънога эга бўлган ҳолда, иккинчи томондан, факат ўзига хос маъноларни ифодалайди. Ушбу фраземалардаги маъно баъзан уни биринчи марта ифода этган шахс номи билан боғлиқ бўлса, иккинчи томондан дастлаб

кўлланган бадий асар билан ассоциацияланади. Шу нуқтаи назардан, бундай бирликларни таржима қилишда асосан уларни сўзма сўз таржима қилган ҳолда, уларнинг маъноларини эркин сўз бирикмалари ёрдамида изоҳлаш талаб этилади.

Масалан,

~ Ich weiß, daß ich nichts weiß! ~'мен ҳеч нарса билмаслигимни биламан' деб, Сукрот томонидан билдирилган ушбу эътироф барча тилларга сўзма сўз таржима қилинган. Юлий Цезарнинг

~"veni, vili, vici" ~ деган фразаси

~ "Ich kam, ich sah, ich siegte" ~'мен келдим,кўрдим ва енгдим"', деб таржима қилинган. "Инжил"дан олинган

~Auge ит Auge, Zahn ит Zahn' ибораси ~'кўзга кўз, тишга тиш' фраземаси ўзбек тилида жонга жон, қонга қон шаклида қўлланилади.

Лессингнинг "Эмилия Галотти" асаридан олинган

~'weniger wäre mehr' ибораси ортиқча уринишга ҳожат йўқ тарзида ўгирилиши лозим. Г.Гейненинг Erinnerung - эсдаликлар рисоласидан олинган

~ Warum in die Ferne schweifen - (Sieh, das Gute liegt so nah) ~'яъни узокка бориб нима қиласан, гўзаллик ёнингдаку!' ибораси -> ҳар ерни қилма орзу, ҳар ерда бор тошу тарозу, деб ўгирилса мақсадга мувофиқ бўлади.

Ёки в Гётенинг "Фауст"идан

~ es irrt der Mensch; solange er strebt ~'ҳаракат қилган хато ҳам қилади.

Яна шу асардан

~ das also war des Pudels kern!' мана масаланинг моҳияти қаерда экан!

Қисқача хулоса тарзида таъкиддан лозимки, немис ва ўзбек тилларидаги мақол, матал, ҳикматли сўзлар ўзига хос миллий-маданий, лисоний хусусиятларга эга бўлишлари билан бир қаторда улар ўз мазмун - моҳиятларига кўра бир қатор умумийликка ҳам эга. Айнан ушбу умумий хусусиятлар луғат тузишдаги таржима жараёнида яққол кўзга ташланади. Биринчи томондан фарқли ҳолатлардан кўра, умумийлик устунроқ эканлиги намоён бўлди.

Немис тили фраземалари ҳамда мақоллари маъно кўлами ўта ранг-баранг шаклланган бўлиб, ишда кўрқув, хурсандлик, иккиланиш, қизиқиш, ҳаракатчанлик, аччиқланиш, ботирлик, хушомад, эркалатиш, тўғри сўзликни ифодалаш билан бирга ўхшатиш, бировни синаш, севиш, ўз сўзида туриш,

шахсининг турли ижобий ҳамда салбий томонлари, рухий ҳолатини ифодалаш мазмунини ифодаловчи фраземаларнинг метафорик ўхшатишлар жараёнида

қўлланилиш ҳолатлари тадқиқ этилди. Немис ва ўзбек тили таржима луғатларини яратишда муайян назарий тавсиялар ишлаб чиқилди.

Муайян тилдаги фразеологик ибораларнинг ўзига хос нозик томонларини тўла аниқламасдан, ижобий ёки салбий маънога эга эканлигини билмасдан туриб, уларни бошқа тилга таржима қилиб бўлмайди. Айниқса, фразеологик луғатлар тузиш жараёнида масаланинг бу жиҳати энг асосий ўринни эгаллайди.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.М.Холбеков.Германистика ва романистиканинг тарақиёти ва келажаги Ўз.дав.нашр,Бухоро,2008,72-бет
- 2.Umarxo'jayev, M.Olmon tili leksikologiyasi va frazeologiyasi.Andijon 2010.
3. К,Жураев.Таржима саънати.Тошкент\ \ «Фан»нашрети,1982 йил,6-бет
- 4.Ф.Саломов Таржима назариясига кириш.Т,1978 йил,179-бет
- 5.“ Мастерство перевода –1966 “.М.,1968,471– 472 бетлар
- 6.Mirsoatov, T.Deutsche Grammatik,Verlag (O'qituvchi),Taschkent 1980
7. Sattorov, M., Mirsodiqova, D., Safarov, O. Otning grammatik xossalari va old ko'makchilarning qo'llanishi, Toshkent“ O'zbekiston“ 2003
8. Otto Kade. Zufall und Gestkeiten in der Übersetzung. Beiheft zur Zeitschrift “Fremdsprachen”. I. Leipzig. Verlag Enzyklopedie
9. Thiingen 1999. Handbuch Translation. Thübingen, Staffenbe
10. Abdurazzakov Y.U. Use of non- standard forms and methods in a foreign lesson.- Academia: Gospodarka I Innowacje, 2022.- 1003-1010 b.
11. Abdurazzakov Y.U. Organizing lecture activities effectively foreign languages.-Academia: Galaxy international interdisciplinary research journal(GIIRJ), 2022
12. Abdurazzakov Y.U. About the Problems of Language Teaching to Little Children.- Academia: International Journal of Culture and Modernity, 2022
13. Yusufjonova Shakhlo Mukhtorovna. TARJIMADA FRAZEOLOGIK IBORALARNING MILLIY XUSUSIYATI VA ULARNING BADIY ASARLARDAGI TASVIRIY IFODASI. CURRENT APPROACHES AND NEW RESEARCH IN MODERN SCIENCES, 2(2), 112–116. (2023)
14. Yusufjonova Shakhlo Mukhtorovna. ФРАЗЕМАЛАРНИНГ ТАРЖИМА УСУЛЛАРИ ВА УЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШДА МИЛЛИЙ-

МАДАНИЙ ХУСУСИЯТЛАРНИНГ ИФОДАЛАНИШ ЖИҲАТЛАРИ.
SCIENCE AND INNOVATION IN THE EDUCATION SYSTEM.2(2), 168-172.
,(2023).

15. Юсуфжонова Шахло Мухторовна. НЕМИС ВА ЎЗБЕК
ТИЛЛАРИДАГИ ТУРҒУН БИРИКМАЛАРНИНГ ТАРЖИМА ҚИЛИНИШ
ТАРАҚҚИЁТИ. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF EDUCATION AND
INNOVATION, 2(2), 43-48., (2023).

16. Шахло Мухторовна Юсуфжонова. Миллий ва маданий хусусиятлар
доирасида немис ва ўзбек тилларидаги фразеологик бирликларнинг
тавсифланиши. "Science and Education" Scientific Journal. Volume 4 Issue 2. 1714-
1715. February 2023 /.

17. Yusufjonova Shakhlo Mukhtorovna. Development of Translation of
Phraseological Units in German and Uzbek Languages. Vital Annex: International
Journal of Novel Research in Advanced Sciences. Volume: 02 Issue: 02 / 2023.

18. Yusufjonova Shakhlo Mukhtorovna, THE NATIONAL CHARACTER OF
PHRASEOLOGICAL EXPRESSIONS IN TRANSLATION AND THEIR
REFLECTION IN WORKS OF ART. International Journal of Education, Social
Science & Humanities. Volume-11/ Issue-2/ 2023.

19. Nurbek Akhmadjonov Signs of a precedent name (example of the name
"Berliner Mauer") "Science and Education" Scientific Journal / Impact Factor 3.848
(SJIF) January 2023 / Volume 4 Issue 1

20. Axmadjonov Nurbek, Islomjonova Jasmina. Badiiy matnda allyuziv
antroponimlarning xususiyatlari. Journal of advanced research and stability
volume: 03 issue: 01 | jan - 2023 issn: 2181-2186